

Յ. ՈՒՐԱՐՏԱՅԻ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ՍՓԻՒՌԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

1948

ՏՊԱՐԱՆ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ»

ՇՏՈՒՏԳԱՐՏ

Handwritten signature or initials in the top left corner.

1485

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅԱՐԳԵԼԻ ԸՆԹԵՐՅՈՂՆԵՐՈՒՆ

Բոլորի՛դ, բոլորի՛դ ներողամտութիւնը կը
խնդրեմ չափազանց սուր և անողոք լեզուիս
համար: Այո՛, անողոք է պատասխանս «Երի-
տասարդ Հայաստան»-ցիներուն, բայց ա-
նաչառ ու ճիշդ բացատրութիւններս անոնց,
որոնց համար «Հանելուկ» մըն է մեր «յա-
մառութիւն»-ը հայրենադարձի խնդրին
մէջ: Գերմանիա գտնուող «նոր» տարագիր-
ներէս 80 առ 100-ը, 33 տարիներէ ի վեր
մեր հայրենիքը կորսնցնոցած, օտար բռնա-
պետութեան տանջարաններու մէջ բռնա-
դատուած տառապեալներ ենք: Չկամենալով
այլևս թոյլ տալ շարք մը խարուած ու ծախ-
ւած «հայերուն» անգթօրէն շարունակել ի-
րենց հրահանգուած բամբասանքները
մեր մասին, կամենալով բացատրել՝ դեռ
մինչև հիմա մեր դրութեանն անտեղեակ
հայրենակիցներուն, ես — որպէս անհատ մը,
զերծ որեւէ խմբաւորման պարտադրումէ,
յանձն առի յայտնել բոլորիս գայրոյթն ու
կամքը:

Handwritten notes on the left margin, including the number 3667.

Handwritten notes at the bottom left, including the number 4452.

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ՍՓԻԻՌԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Այս վերջին արիւնոտ պատերազմն ալ տուրք ստացաւ հայերէս:

Տարագրութենէ — տարագրութիւն վանեյ երեսուն և երեք տարիներ շարունակ սպանդադաշտերէ անյնող, մահասարսուռ զիմագրաւումներէ ուժասպառ «հայրենարընակ» հայերու փոքրիկ բեկոր մը:

Մենք հաւատացած էինք, որ դուք բոլորը ալ յիշելով մեր միասին անյաժ նախորդ զոգզոթաներու արիւնոտ պատմութիւնը՝ չէիք զլանար ձեր միասնական բարոյական օգնութիւնն ու քաջալերանքը մեզ, բայց յաւով երեք ու կէս տարիներ շարունակ, մեծամասնութեանդ համակրանքին ու սրտյալ մօտեցումին հետ լսեցինք ու կարդայինք՝ լուտանքներ, հայհոյանքներ և թունոտ բամբասանքներ նաև, մեր — հալածական ու անարիւն վտարանդիներուս հասցէին:

Որքան վշտայանք, երբ կարդայինք Միայնալ Նահանգներու մէջ հրատարակուող «Երիտասարդ Հայաստան»-ի 1947 թ. Յուլիս

18-ի № 21 հայհոյաթերթի խմբագրական-
նը, տեղաւորուած երկրորդ էջի վրայ, «Դաշ-
նակցութեան արձունքոտ քէմփէյնը» վերնա-
գլորով: Երկար սպասելինք կարծելով, որ այդ
գաւալորդոր բամբասողները կը մերկայ-
ւին՝ որպէս քողարկուած վարձկաններու,
բայց իզուր, բոլորն ալ բերանին ջուր ա-
ռած, ժամանակին տուրք կ'ուտան:

Արդ, չկամենալով այլևս լռել կ'ուզենք
պատասխանել այդ մոլորութեաներուն:

Նախ մեր ամէնարուսն զայրոյթը կը յայտ-
նենք «Երիտասարդ հայաստանցիներուն» և
ամէնաանգութ սրբապղծութիւնը կը հա-
մարինք՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ սրբա-սուրբ ա-
նունը գրել հայհոյաթերթի մը ճակատին,
որը կը փառարանէ արիւնակարօտ ու ազգա-
կործան հրէջի մը և անոր յաղթանակը ա-
պահովեցնելու համար կը զոհէ իր հայրե-
նիքը, ազգը և անոր բարոյականը: Սա է որ
կը նշանակէ «լինել իր երկրին անհաւատա-
րիմ անառակներ»: Աւելի յարմար կլար
եթէ «Երիտասարդ Հայաստան» անուան փո-
խարէն իրենց թերթի ճակատին գրէին «Ե-
րիտասարդ կրեմլ» անունը:
Զկարծէք, որ սկզբունքային, գաղափարական

անհաշտութիւնն է մեզ այսքան ծայրայեղ խստութեամբ խօսիլ տուողը, ոչ երբեք, այլ կատարուած փաստերը, մեր տեսածներն ու զգայածները, մեր անձնական ջարդուած ոսկորները, կիզուած մաշկերը, ոլորուած մատները, արմատախիլ փետուած մազերը, էլեքտրոտանջարաններու մէջ քայքայուած թոքերը, ջիղերն ու յնչուած մարմինները: Հեքիաթային բարբաջանքներ^ը կը համարէք այս բոլորը, հիմա կը տեսնէք այդ «հեքիաթային հերոսներուն» մէկիկ-մէկիկ:

Այս քէմիին մէջ հաւաքուած 1400-էն աւելի տանջեալներէս 200-ը 1-6 տարեկան մանուկներ են, 250-ը 7-17 տարեկան պատանիներ, իսկ մնացեալներու 80 առ 100-ը 45-95 տարեկան ծնողներ, գերակշիռ մեծամասնութեամբ գիւղայիական ծագում ունեւորող հողագործներ ու լաւագոյն արհեստաւորներ: Մտաւորականութիւնը ամէնափոքրիկ տոկոսը կը կազմէ, անոնք ալ դժնդակ պայմաններու բերումով ապաւինուած են իրենց բազուկներու վաստակին: Ահա այս տարեշներուն է բաժին ընկած այնտեղի տանջարանային կեանքը:

Անոնց իւրաքանչիւրի կեանքը մի կատար-

եալ դրամա է, գրքերու հատորներով միայն
կարելի է պատկերել լրիւ:

Ահա այդ զոհերէն մի քանինները. —

Մ — Եանը, այժմ 64 — ամեայ մի յաղթան-
դամ ծերուկ է, կարմիր երեսներով, բայց
մէջքն սւ վիզը դժուարութեամբ կը շարժէ,
անոր մարմնի վրայ կը տեսնուին անհամար
խոռոչներ ու սպիւններ — բրահարութեան ու
ջարդուածքների հետքեր: 4 տարի չէկայի
խոնաւ գետնայարկերու մէջ տանջուած է,
արհեստով կօշկակար, կիսազրագէտ և ան-
տեղեակ քաղաքակառութենէ:

Զ — Եան 73 տարեկան գիւղացի — ռանչպար,
կոչտաշած ձեռներով, ոչ մի գաղափար չի
ունեցած կուսակցութեանց կամ քաղաքա-
կանութեան մասին, 7 տարի նստած է գետ-
նայարկ նկուղներու մէջ, ծեծուած, ջարդ-
ւած և այժմ աչքի տեսողութենէ թոյլ, քայ-
լելու ընդունակութիւնից գրեթէ զրկուած:
Ինչո՞ւ է բանտարկուած ու տանջուած՝ ու-
րովհետեւ բարեկեցիկ վիճակ է ունեցած, ու-
րու համար որպէս քափիթալիսթի սեփա-
կանազրկուած և 9 անդամանոյ ընտանիքը
փողոյ է նետուած: Այժմ իր թոռներով միա-
սին 10 անդամանոյ ընտանիքով կսպասէ իր

ճակատագրին: Ռ. Կ-Եան 60-ին մօտ է. հասարակ պաշտօնեայ մ' է եղած յեղափոխութենէ առաջ, ուրիշ երկրի մը մէջ պաշտօնավարած ըլլալու համար, 7 տ. տանջարաններու մէջ չարչարուած, էլեքտրոյնյուններէ խորտակուած է անոր ներւային համակարգութիւնը: Ազնուագոյն հայերէն է, այժմ 7 անդամանոյ ընտանիքով կ'ապրի շատ ծանր պայմաններու մէջ: Վ-Եանը 50-ը անց է, հողագործ գիւղացի և սեագործ բանուոր. 9 տարի Սիրիի սառնարաններու մէջ խոշտանգուած. տաք ու սուր աքջաններով յօշոտուած. ասոր դաշնակ անունն են կաշույն, որովհետեւ արտասահման բարեկամներ է ունեցած: Ա-Եանը 60-ը անց է, հնուց քիչ մը ոսկէ դրամ է ունեցած, բանտարկած են որպէս քաղիթալիսթի, կշեւով նաեւ դաշնակ անունը. երեք տարիներ շարունակ տանջուած է: Օրերով ջրով լի փոսի մը մէջ նըստած և ամէնասոսկալի տանջանքներէն յետոյ ստիպուած է եղած յանձնել իր ոսկէ դրամը և ստորագրել, որ ինք «կամաւոր կընուիրէ պրոլետարական պետութեան» որմէ յետոյ միայն ազատ է արձակուած, այժմ սուր յօդաշաւով կը տառապի, 7 անդամանոյ ըն-

տանիքով կ'ապրի քէմփիս մէջ:

Օ՛հ, յուսով ենք, որ կուգայ այն օրը, երբ այդ քստմնելի չարազործները Հիթլերի արքանեակներու նման Նիւրենպերկի մեղադրական աթոռներու վրայէն անձամբ կը խոստովանուին այս բոլորը:

Ահա, 86-ամեայ Օհ-եանը, որ իր երկու առիւծ որդիներու անյայտ ածիւնները հոն... թողած վեյամեայ փախուստի ճամբուն վրայ կորսնցուցած է իր ինն թոռնիկներէն երեքը և իր 12-22 տարեկան 6 թոռնիկներով միասին, քէմփիս մէջ կձկուած կ'ողբայ իր վիճակը: Ահա միւսը, 97-ամեայ Մ-եանը, նոյնպէս կորսնցնելով իր երկու զաւակներուն չորս թոռներով ու հարսով միասին կ'ողբան անոնց կորուստը: Մի քանի տասնեակ ընտանիքներ այս բախտին են արժանացած:

Ո՛վ դուք կոյր վարձկան — «ընկեր երիտասարդ հայաստանցիներ», ահա՛ ձեր կարծեշեալ «դաշնակցական զինուորները, իրենց հայրենիքներուն անհաւատարիմ, անբաղձալի մակդիրներ իրենց ճակատներուն կրող հաւատարիմ դաշնակցականներ»: Գութ պէտք է ունենալ, ձեզ կը մնայ՝ միայն հրա-

Ժարիլ մարդ ըլլալէ, հայ ըլլալէ: Միայն ձեր
որդեգրած վարդապետութիւնն է ընդունակ
ծաղրել խիղճը, արհամարհել մարդկայինը...

Եւ դուք կը խօսիք ճիշտ ձեր տէրերու լեզ-
ւով, այո հոն ալ կը սարսափին դաշնակ ա-
նունէն, որովհետեւ նոյնաշուշած են հայու
ազգային ազատութեան գաղափարը դաշ-
նակցութեան հետ: Այնտեղի հայութիւնն ալ,
որ իրաւունք չունի ըսել այն ինչ որ ինքը
կ'զգայ, բայց կը տեսնէ իր ազգային ու
մարդկային իրաւունքներու առեւանգումը,
իր հոգու գաղտնի խորքին մէջն ալ կը տես-
նէ իր փրկութիւնը կուսակցութեան մը դուր-
դուրանքով սլարուրուած, բայց չպրտած
եօթներորդ երկինքներէն հեռու, հեռանկարի
մը մէջ, տիրող կարգերու խորտակումին
մէջ:

Եթէ այսօր հնարաւորութիւն ըլլայ, Հա-
յաստանի հայերէն 100-էն 99-ը կը փախ-
չին: Հետեւաբար անոնք բոլորն ալ դաշնակ-
նե՞ր ըլլալու են:

Ատոր համա՞ր է, որ դուք հեռակայ
խրաուիլակներդ մեզ — ճորտաշման կա-
պանքներէն փախածներու «գաւաճան և
դաշնակ զինուորներ» կը համարիք: Քէմփիս

մէջ ապաստանած հալածեալներս միայն մեր մարդկային իրաւունքներու և հայրենիքի առեանդումը կ'ողբանք, անմասն որեւէ կուսակցական պայքարի:

Դուք (ընկեր եր. հայ-ներ) դուք միայն իրաւունք ունիք հայրենիք վերադառնալ, այն հայրենիքը որի արիւնիաներկ դրօշի պետական նշանաբանի վրայ գրած է «Հայաստանի Սովետական Սոցիալիստական Բեւ. պուրլիկա», չորս բառէն երեքը թթու բուշեկեան. ալ ինչո՞ւ կ'ուշանաք, ինչո՞վ բաշատրեկ ձեր յապաղումը:

Արժանաւոր հայ որդիներուն կը մեղադրէք «հայերուն հայրենիքէն հեռացնելու յանցազործութեան մէջ» ի լուր աշխարհի հայրենադարձ կը շեփորէք, բայց ինքներդ, «եր. հայ-ներ» ձեր նոյն № 21 թերթի վերջին էջի ամբողջ տարածութեամբ կոչ կ'ընէք նիւեօրքչիներուն Նիւ-եօրքի կենտրոնին մէջ նոր մայր եկեղեցի մը կառուցել: Ինչո՞վ բաշադրեկ ձեր այս տարօրինակութիւնները, ինչի՞ն վերադրել այդ, ձեր կրօնասիրութեա՞նը. եթէ պիտի երթաք ինչո՞ւ աւելորդ ծախսեր կ'ընէք: Գայէ՛ք, ճարպիկ լարաւոր աղայներու անճարակ ծաղրածուներ,

բայց չմոռանաք ձեզ հետ տանիլ կտոր մը
օճառ և պարան մ' ալ... Որոնք, դուք առա-
ջի հերթին կարիք պիտի զգաք:

Այժմ թոյլ տուէք պատասխանել մեր այն
անտեղեակ ազգակիցներուն որոնք միշտ
ղարմայած կը հարցնեն — «Ինչո՞ւ հայրե-
նիք չէք ուզեր երթալ»:

Սկսինք քիչ մը հեռուէն:

Մենք բոլորս ալ ամէն տարի յուզմունքով
կը յիշէինք 1918-21 թիւը, երբ դարեր շա-
րունակ մեր ազգէն հոսած արեան գնով
կազմուեց մեր մանուկ հանրապետութիւնը:
Մենք աղքատ և փոքրաքանակ, բայց ոգե-
շնչուած մեր հայրերու և մեր դարաւոր իդ-
ձերով, գերմարդկային ուժով կը մարտնչէ-
ինք, կա'շխատէինք կ'երտել մեր ազատ հայ-
րենիքը:

Մեր ոխերիմ թշնամին սկսեր էր ծունկի
դալ, ընկրկիլ, բայց կարմիր դաշոյնը թի-
կունքէն մեր մէջքին խրուեցաւ: Խորտակ-
ւեցաւ մեր վերջին յոյսը, բռնազրաւուեցաւ
մեր լայնատարած հայրենիքի վերջին անկիւ-
նը և յօշոտուեցաւ մեր բազմաչարչար ազգի
վերջին բեկորը: Կրկին հոսեց և դեռ մինչև
օրս կը հոսի հայու արիւնը:

Քսան և վեյ տարիներ շարունակ մեր այդ խղճուկ կիսահայրենիքէն Սիրիրի հեռաւոր անկիւններն են քշուած ու յօշոտուած 150, 000 — էն աւելի ընտրեալ հայ մտաւորականներ և աշխատաւորներ, որոնք հպարտօրէն նահատակուեցան յանուն իրենց թշուառ ազգի, յօշոտուած հայրենիքի, որու բզկառումն իր կատարելիութեանը հասցուցին կարմիր դառնուկի կաշի հագած այդ արիւնհարուրօրենիները:

Հոն, մարդիկ տասնեակ տարիներէ ի վեր բարոյական և մարմնական ծայրայեղ ճշնշումէն ահաբեկուած, կատարեալ ճորտային կեանքով կ'ապրին: Լրտեսութիւնը համայնատարած ու քաջալերուած մասնագիտութիւն է դարձած. ամէն ոք իր բարեկամներէն, իր մօտիկներէն, սրտակիշներէն և անգամ իր ընտանիքի անդամներէն կը վախենայ, կը կասկածի. կառավարման այս ձևը «պրօլետարական դիկտատուրա» կոչեցեալ միահեծանութիւնն ապահովեցնող միակ միջոցն է: Այդ դահիճներու դահճապետները — այդ մախսոտ սկզբունքներու լուսնոտ տեսարանները դիտակցօրէն կը հիւժեն ժողովուրդներուն, որպէսզի կտոր մը սև հայ ձեռք

րերելու մասին մտածելէ ի՛դատ, ուրիշ հար-
շերով ու գործերով զբաղուելու ուժ և հնա-
րաւորութիւններ չունենան: Յնչոտիապատ,
դժգոյն՝ այդ մարդ-ուրուականները անկա-
մօրէն գործող մեքենայի մաշուող մասերու
— պտուտակներու կը նմանուին:

5—10 անգամանոյ ընտանիքի մը համար
սովորական է դարձած ապրիլ փոքրիկ սեն-
եակի մը մէջ. այդտեղ թէ ուտել, թէ խմել,
թէ լուանալ, թէ թափել և թէ քնանալ:

Տրոնջաշողին կը սպառնայ բանտարկու-
թիւն, բողոքողին Սիրիւր և ընդդիմաշողին
գնդակահարութիւն: Այդպիսիներուն «չե-
ղոքայնելու» միջոցներու մէջ խտրութիւն
չեն դներ. մեղադրանք մը կը բարդեն: Մե-
ղադրեալը եթէ արտասահման եղած է կամ
բարեկամներ ունի հոն, ուրեմն որեւէ թշնա-
մի պետութեան մը ակէնտ է: Եթէ ինքը կամ
իր հայրը հին օրերուն պետական պաշտօն-
եայ է եղած, ուրեմն անհարադատ տարր է:
Եթէ հարուստ է եղած, ուրեմն քափիթա-
լիստական ոգի ունի: Եթէ հին կրթութիւն
ունի — կասկածելի է: Մի խօսքով բոլորն
ալ անվստահելիներ են հակայեղափոխական-
ներ, ուրեմն, պէտք է բոլորին ալ կղզիայնել

և ոչնչայնել:

Նման գաղանային միջոցներով ոչ միայն ստորադաս խաւերուն կ'ոչնչայնեն, այլ և իրենց այն ականաւոր ու հաւատարիմ առաջնորդ կուսակցականներուն, որոնք կը գաղարին Ստալինի կամակատարներ դռնալէ: Վերջույէք որպէս օրինակ ուսուցումունիստ, պետական ականաւոր գործիչներ՝ Տրոյկիէն, Ռիկովէն, Բուխարինէն, Կամենեւէն, Օրժոնոկիզէն, Կիրովէն, Մաքսիմ Գորկիէն և Կրուպսկայէն սկսեալ մինչև հայ կոմունիստ պետական ականաւոր գործիչներ՝ Մեասնիկեան, Երզնկեան, Տէր-Գարրիէլեան, Խանջեան և այլք:

Այս բոլորը վարպետօրէն կը պահուին դեմոկրատիք երկրներու ժողովուրդներու տեսադաշտէն: Արտասահմանէն այցելութեան եկող հիւրերուն՝ առանց չէքխաթնելու խիտ օղակէն դուրս թողնելու կ'առաջնորդեն՝ նախօրօք պատրաստուած ճոխ, «պրոլետարական նախանձելի կեանքը և անոր հսկայ յառաջադիմութիւնն» ապացուցող բնակարաններն ու վայրերը, բայց այդ յարգելի հիւրերը բախտ չեն ունենար տեսնելու՝ խոզանոցներու նմանուող այն հար-

իւր հաղարաւոր կիսազետնափոր ու խար-
խուլ տնակները, որոնք շինուած են այդ
«երջանիկ» երկրի «երջանիկ» բանւոր-գիւ-
ղայիների ոսկրայած ձեռներով, որոնց մէջ
կ'ապրին Ստալինի «բախտաւոր զաւակները»:

Աւելի քստմնելի ու բարբարոսական է
կրօնական հալածանքը այնտեղ: Իշխանու-
թեան գլուխն անշնելէն յետոյ հաղարաւոր
եկեղեյիներ խորտակեցին կամ վերածեցին
անաստուածներու քլուրներու: Անգամ չակ-
նածեցին մեր սրբութիւններու խորան — Ս.
Էջմիածնի մենարաններէն մեր հովիւներուն
գողանալ և աշտարակներէն կախել խեղդա-
մահ ընել: Այս պատերազմի նախօրեակին,
կրօնին ձեւական արտօնութիւն տուին իրենց
ստրկայած ժողովուրդներուն խարելու և
անոնց՝ գէթ ժամանակաւոր համակրանքն
ունենալու: Ս. Էջմիածնի և մեր Հոգևոր
Հովուի հանդէպ բռնած անոնց «գիջողա-
կան դիրքը մի նպատակ կը հետապնդէ մի-
այն: Որպէսզի օտարերկրեայ պանկաներու
մէջ գտնուող Ս. Էջմիածնին կտակուած և
կաթողիկոսական աթոռին պատկանող դրա-
մական գումարները կարողանան կորզել և
արտասահմանեան հայերէն միամիտներ որ-

սալ, իրենց ստրուկներու թիւն աւելալնելու համար:

Չհաւատա՛ք, չհաւատա՛ք անոնց թերթերուն և ուղղիծներուն: Այնտեղ, թէ հոգիններու և թէ լեզուներու վրայ փականքներ են դրուած, փականքներ արեան ու զարհուրանքի ձուլուածքներէ: Բռնութիւններու այդ աշխարհը մի համայնապարփակ բանտ-տանջարան է: այնտեղէն բարձրացող աղի-ողորմ ճիչերն ու կանչերը կը խլայուին դահիճներու խելայեղ կանչերէն՝ առատօրէն հոսող արիւնէն հարբած:

Կոլխոզներու և սովխոզներու մէջ 12-16 ժամ աշխատող ստրուկները յնչոտիապատ բոկոտն ու սովահար, իրենց թշուառ վիճակը կ'ողբան: Ստախանովեան այն գերըստրկային պարտադիր լարուած աշխատանքի արդիւնքները ուրիշ երկրներ կ'ուղարկուին և իրենց ինքնարժէքէն մի քանի անգամ պակաս գներով կը ծախուին, ուրիշներուն խարելու և մոլորեցնելու նպատակով: Իսկ ինք — այդ խղճուկ կոլխոզիկը, որ 1917-1920 թուերին իր արիւնով ապահովեց այն «յեղափոխութեան» յաղթանակը, այժմ իրաւունք չունի սեփական կով մը ունենալ, իր

025/477
5/17

ամբած զաւակին մի զաւաթ կաթ խմշնել:
Արդիւնարերութեան բաղմերանդ ճիւղե-
րուն մէջ նոյն լարուածութեամբ աշխատող
բանւորները՝ չղթայուած են իրենց մեքենա-
ներուն, որպէս անկենդան մասնիկներու: Այս
թշուառ միլիոններու արտադրած մետաղ-
ներով՝ կրեմլը կը սպառնայ սորկաշնել հա-
մայն աշխարհը, անոնց արտադրած հա-
զուսան ու սնունդեղէնը ձրի կը բաժանուին
օտար երկրներու մէջ վխտաշող կարմիր
վարձկաններուն:

025/477
5/17

Այս չարատանջ թշուառ բանւորները 1905
թ. և 1917-20 թ. թ. իրենց միլիոնաւոր
զիւակներով ճակատներու և Ձմեռային ար-
քունիքներու դէմ պարիսպներ կանգնեցու-
ցին, որպէսզի գործարաններն իրենց սեփա-
կանութիւններն ըլլային, պատերազմներուն
վերջ ըլլար, ազատութիւնն ու հաւասարու-
թիւնը տիրէին աշխարհիս. իսկ այսօր կիսա-
սով ու անկամք կը նզովեն խաբերանե-
րուն...

Մտաւորականներն ու մասնագէտները ան-
կամք կամակատարներ դարձած, կ'աշխա-
տին միայն յուշմունքներով. գրական, գե-
ղարուեստական, մանկավարժական գիտու-

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԿՈՄՍՏԱՅԻՄԻ
ԿՈՄԻՏԵ

025/477
5/17

թիւններուն սպասարկողներուն նոր կոչումըն է «մտքի ճարտարապետներ», որոնք պարտաւոր են կրթել կոմունիստներ — թու-թականեր, որոնց ուղեղները Ստալինեան խմորով պիտի չաղախուած ըլլան. տեսնելու, մտածելու ըստ Ստալինի, անգիջողարար ու համառօրէն պարտադրելու բոլորին Ստալինեանը, կոմունիստականը:

Եւ վերջապէս ի՞նչ գնով կը կատարուի աշխտեղի աննախընթաց շինարարութիւնը:

Սպիտակ ծովու ջրանշքէն մինչև Կասպից ծովը, Դնեպրոգեսէն մինչև հեռաւոր Սիրի-րի Կոմսոմոլսկ քաղաքը, իւրաքանչիւր սան-թիմեթր հողը յազեշուած է անմեղներու արիւնով: Երկարաձիգ կամուրջներէն, խո-րանիստ էլեքթրոկայաններէն, հսկայակա-ռոյց գործարաններէն սկսեալ մինչև ամե-նափոքրիկ պարիսպը օծուած են 38 միլի-ոն մահապարտ բանտարկեալներու արիւ-նով, որոնց սիրելիներն ու մօտիկները զեռ մինչև այսօր կ'ողբան իրենց հարազատնե-րու կորուստը:

Աշխտեղի շինարարութեան կաւը կը չա-ղախուի մարդկային արիւնով. անեծքի, նը-ղովքի և բողոքի կանչերով են ամրացուած

այնտեղի իւրաքանչիւր կղմինտրն ու գամը:

1924 թուականէն սկսեալ մինչև այս տարի տասնեակ հազարաւոր միամիտ հայեր խարուեցան ու գաշին այդ դժողքն ընկան: Քանի հազարներ զղջային ու որոշեցին վերադառնալ, փախչիլ և սահմանն աշնելու միջոցին զնդակահարուեցան, հեռաւոր դատերու անյայտ փոսերու մէջ անյիշատակ թաղուեցան: Մի⁶ թէ դեռ կը կասկածիք:

Այդ ճամբան հեքիաթային «կիտան կալմազ»-ի ճամբան է:

Սպանդանոյ քչուող կենդանիները մի մահով կը մեռնին — Փիզիքապէս, որ մի քանի երկվայրկեան կը տեէ միայն, իսկ այնտեղ մարդիկ երեք մահով — նախ հոգեպէս, ապա բարոյապէս և ապա մարմնապէս կը մեռնին, դանդաղօրէն ու տանջուելով:

Այդ բանտ-երկրին մէջ չկայ անկիւն մը, ուրկէ երջանկութեան քրքիջ մը, ուրախութեան ձայն մը լսուի: Բոլորն ալ սուղի մէջ կը ծնուին ու արեան մէջ կը մկրտուին: Հոն չկայ ընտանիք մը, որ իր յօշոտուած սիրելիներու կորուստը չողբայ:

Թաթարո-մոնղոլական կիսավայրենի հորդաններու արարքները նսեմացան «մարդ-

կութեան փրկիչներու հերոսութիւններու» համեմատութեամբ, «հայր» Ստալինը գերադանշեց Չինգիզ Խանին:

Թէ ի՞նչ ծայրայեղ անդթութեամբ և վայրադ որդեսպանութեամբ կրեմլը կ'ապահովայնէ իր բռնապետութեան հիմքերը, սարսափով պիտի լսէք այդ մասին:

1939 թուին, խորհրդային-Ֆիննական պատերազմէն յետոյ, երբ գերիններու փոխանակութիւն տեղի ունեցաւ, Ֆինները խորհուրդներուն յանձնեցին հարիւր հազարէն աւելի կարմիր բանակայիններ: Ի՞նչ կը կարծէք, ի՞նչպէս վարուեց «հայր» Ստալինն իր զաւակներու, այդ թշուառ երիտասարդներու հետ: Չզարմանաք, այդ նոյն գիշերը այդ բոլոր դժբախտները չէքիստներու ձեռքով զնդակահարուեցին: Ինչո՞ւ, որովհետեւ իրենց գերի եղած միջոցին տեսած էին Ֆին ժողովուրդի գոհ, ազատ ու գեմոկրատիկ ապրելակերպը և Ստալինը կը վախենար, որ ատոնցմէ իւրաքանչիւրը կարող էր հակախորհրդային քարոզիչ մը դառնալ:

Նոյն բանը կատարուեց նաև այս պատերազմէն յետոյ:

Գերմանիայէն տուն վերադարձող ոչ մի

կարմիր բանակային և ոչ մի ՕՍՏ (գերմանացիներու կողմէ բռնի աշխատանքի բերւած) աշխատաւոր տուն չհասան: Ասոնցմէ մի մասը խորհրդային սահմանի վրայ գլտնւող հաւաքման և ստուգման ճամբարներու մէջ գնդակահարուեցան որպէս «հայրենիքի դաւաճաններու», իսկ մնացեալներն առանց խտրութեան Սիրիոյ քշուեցան ցմահ աշխատանքի:

Ստալինեան ամէնամեծ նշանաբանը. —

«Մարդկային կեանքը խորհրդային երկրի մէջ ամէնաթանգագին արժէքն է» պոռոտախօս խաբերայութեան յայտուն օրինակն է:

Օ՛հ, զարհուրելի են և սարսուռեղբիւ քրտներորդ դարու այդ կարմիր ինկուիզիտորներու կատարած բարբարոսութիւնները:

Այդ բանտ-երկրի մէջ ապրող 250 միլիոն ժողովուրդէն 245 միլիոնը շղթայուած ստրուկներ են, որոնցմէ իւրաքանչիւրն իր հոգու խոր ու գաղտնի անկիւններու մէջ, իր ամբողջ էութեամբ կը յանկանայ ու կը սպասէ այդ արիւնոռչտ բռնապետութեան խորտակումը:

Իրեն վտանգի կ'ենթարկէ ան, ով իր

կամքով կ'երթայ և այդ դահճապետութեան քաղաքայի դառնալու ամէնաամօթալի կոչումը կը ստանձնէ:

Միամիտներ են անոնք, որոնք կը հաւատան միջազգային խորհրդաժողովներու նիստերուն մասնակցող մարդկային արտաքինով ծպտուած Ստալինեան կարմիր հրէշներու մոլորեցնող ու խարող կադկանձանքներուն: Որ հայու համար թանգ է իր ազգն ու իր հայրենիքը, թող այս նամակը սեփականութիւն դարձնէ հայ հասարակութեան լայն խաւերուն, թող բոլորն ալ գիտենան ճշմարտութիւնը:

Ինչո՞ւ միլիոնաւոր ուսման-սլավոն հին և նոր տարազիրներ չեն ուզեր հայրենիք վերադառնալ: Չէ՞ որ անոնք աւելի քան շահագրգռուած պէտք է ըլլան, քանի որ իրենց հայրենի օճախը, թէկուզ մոխրացած, կարող են գտնել և իրենց պապերու ոսկորները պարփակող հողը գրկել, համբուրել: Իսկ մենք ո՞ւր երթանք, ո՞ր հայրենիքը, ո՞ւր փնտռենք մեր հայրերու աճիւնները. Դէր-գօրի անապատներու մէջ, թէ՞ Սիրիւրի սառյաղաշտերու տակ:

Մենք չենք հրաժարուեր մեր հայրենի-

քէն. եթէ պահանջուի՝ անոր ազատագրման համար, մենք պատրաստ ենք զոհուիլ և ամէնամեծ վարձատրութիւնն ու միխիթարանքը պիտի ըլլայ մեզ համար, եթէ մեր ազատագրուած անուշիկ հայրենիքի փշածածկ ժայռի մը վրայ մեր վերջին շունչը փչենք:

Բայց առայժմ, մեզ վիճակուած է անտէր և արհամարհուած որբուկներու նման գիշերելու հանգիստ կայան մը աղերսել...

Գո՞ւշէ գթացողներ ըլլան և այն ատեն, մեզ-կենդանի խաչեալներուս վրայ նայելով ու մեզ լսելով ոչ ոք կը զլանայ մեզ, իր բարոյական օգնութիւնը. և կը համոզուին, որ ոչ միայն մենք, այլ և բոլոր հայրենազուրկները, առայժմ վերադառնալու իրաւունք չունեն:

Ամէնափոքր չափազանցութեան համար անգամ, ես պատրաստ եմ մեր նահատակուած հայրերու Սուրբ հոգիներու վրէժ-խնդրութիւնն ընդունիլ:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0596352

243

[1n]

444
4452